

ГАЛИЧ

серія 2
випуск 7

З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ї

Марта ФОНТ

Галич у системі русько-угорських відносин XI–XIII ст.

Ліля-НВ
Івано-Франківськ
2021

УДК 94 (477.86)''10/12''
Ф 78

Марта ФОНТ

Галич у системі русько-угорських відносин XI–XIII ст. // Галич. Збірник наукових праць / За ред. М. Волощука. Івано-Франківськ : «Лілея-НВ», 2021. Серія 2. Випуск 7. 256 с.

Переклад з угорської **Мирослава ВОЛОЩУКА**

Упорядник вказівників **Мирослав ВОЛОЩУК**

ISBN 978-966-668-548-2

© Центр медієвістичних студій, 2021
© Видавництво «Лілея-НВ», 2021

ПЕРЕДМОВА

Функціонування гуманітарних наук тісно пов'язане з суспільним середовищем, у якому вони себе й проявляють. Результати їхніх досліджень, особливо істориків, цікаві не тільки для фахівців, але й важливі для ширшого кола читачів. Природно це стосується публікацій рідною мовою. Проте наукове співтовариство не закрите: природними залишаються участь у міжнародних конференціях та виступи іноземними мовами. Як монографії, так і науково-популярні нариси з'являються на світ за наслідками тривалих студій, етапи яких окреслює перелік досліджень. Зазвичай поява перших напрацювань орієнтована на читачів рідною мовою, але дослідження швидше знаходять шляхи й до іноземномовних середовищ. Як для вузькопрофільних фахівців, так і для ширшого кола зацікавлених книжки виглядають продуктом легшим для того, щоб їх могли помітити. З цієї причини для мене відрадно, що окремим україномовним виданням публікуються окремі вибрані мої праці.

Три розділи окресленої книжки містять написані у різний час твори. Найдавніше з'явилися на світ два тексти з першого розділу — понад 20 років тому, але висловлені в них мої погляди не змінилися досі. Обидва є джерелознавчими дослідженнями, в яких я намагалася вказати, наскільки з методологічного погляду помічною з погляду часу постання наративного джерела є інформація, що походить з іншого середовища. Впродовж XIII ст. до латино- і слов'яномовного історіописання інформація, яка походила ззовні, могла потрапити в коло відомостей автора лише шляхом усних каналів. Другий розділ містить частини монографії, що з'явилася накладом 2005 р.

Поряд із залишеним без змін текстом у примітках я вказала на важливу спеціалізовану літературу, що відтоді побачила світ. Дослідження третього розділу походять з мого видання 2018 р., яке є збірником праць. Тематично окреслені тексти пов'язані з другим розділом, утім торкаються лише деяких питань. Гадаю, особисто для мене з цього поволі впливає

потреба деякого доопрацювання монографії 2005 р. видання. По суті, я окреслила це в актуалізованих питаннях третього розділу.

Наукові проблеми ніколи не можна вважати закритими, тому до моїх інтересів різного часу входило опублікувати українською ті мої праці, які вже побачили світ. Висловлюю глибоку вдячність за переклад професорові Мирославу Волощукові, а за підтримку – Посольству Угорської Республіки в Києві. Проєкт реалізовано в рамках роботи відновленої у своїй діяльності 2016 р. спільної Комісії істориків України й Угорщини.

Печ, на початку 2021 р.

Марта ФОНТ

ВІД УПОРЯДНИКА

Професорка Марта Фонт із Печського університету належить до грона покоління угорських науковців, котрі спеціалізовано давно і дуже ґрунтовно вивчають середньовічні русько-угорські відносини, зв'язки головно династій Арпадів та Рюриковичів. Важливим акцентом окресленої роботи через об'єктивні причини були галицькі старожитності й історія княжого Галича. Появі в нашої авторки таких інтересів сприяла свого часу діяльність відомого угорського дослідника Онтала Годінки (1864–1946), котрий на початку ХХ ст. вперше переклав угорською деякі фрагменти східнослов'янського літописання (які перш за все торкалися угорців), зануривши пересічного читача у світ майже незвіданих діянь країн так званої Молодшої Європи. Отже, справедливо, що його починання в останній чверті ХХ ст. отримали гідне продовження у працях М. Фонт та грона її учнів.

Особисто для нас досвід спілкування з угорською колегою, без перебільшення носив екзистенційний характер. Можемо без жодних сумнівів назвати її Вчителькою. Адже чималу допомогу, яку М. Фонт надавала нам при підготовці свого часу кандидатської дисертації, а згодом – монографії та цілого ряду наукових статей, при проведенні наукових досліджень в Угорщині – насправді складно переоцінити. Разом з тим ми були свідомі, що попри чималу дослідницьку активність авторки те, що вона публікувала роботи різними, окрім рідної угорської, мовами (англійською, німецькою, французькою, польською, російською), для пересічного україномовного читача її творчість і спадок залишалися незнаними. Така прогалина особливо в частині присвячених середньовічному Галичу і Галицькій землі XI–XIII ст. студій колись треба було ліквідувати.

Для нашої авторки тема Галича присутня ледь не в кожній поважній різноплановій за змістом та обсягом праці ось уже понад 40 років. Знаменитий середньовічний мегаполіс Східної Європи залишався

бажаним як для угорських королів та членів їхніх сімейств, так і для низки відгалужень родини Рюриковичів. У цьому хитросплетінні міждинастичних інтересів «галицька тема» М. Фонт набула гідного професійного звучання. Особливо відродно, що в жовтні 2011 р. вперше трапилася нагода запросити печську професорку до участі у II-й Міжнародній науковій конференції серії *Colloquia Russica* на тему «Князівства Галицької і Волинської земель в міжнародних відносинах XI–XIV ст.», що відбувалася на базі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника в Івано-Франківську, коли в ході заходу їй трапилася нагода особисто відвідати княжий Галич.

Тому зі свого боку, висловлюючи глибоку вдячність за таку копітку, складну і тривалу працю, згоду перекласти окремі її роботи українською, ми щиро вітаємо М. Фонт із своєрідним науковим україномовним монографічним дебютом, зичимо здоров'я, а також обов'язково нових наукових здобутків на ниві вивчення русько-угорських відносин XI–XIII ст., особливо їхнього галицького складника.

Сподіваємося, що перший досвід перекладу праць авторки в такий спосіб і в такому обсязі стане добрим досвідом для дальших оприлюднень для українського читача робіт іноземних науковців, а для самої М. Фонт — приємним подарунком до її ювілею.

ЗМІСТ

<i>Марта Фонт. Передмова</i>	3
Від упорядника	5
I. ІЗ ДЖЕРЕЛ ЕПОХИ	7
1. Форми образу Анонімової «Руси» та його джерельна цінність	7
2. «Gesta Danielis regis»	22
II. КОРОЛІ ТА ПОХОДИ	36
1. Галицько-Волинський літопис (ГВЛ)	36
2. У сплетенні конфлікту інтересів Києва та Галича	49
3. Галицька політика й військові кампанії Андрія II (1205–1235)	88
4. Бела IV та король Данило	126
III. КОЛОМАН, ДАНИЛО І РОСТИСЛАВ	142
1. Коломан і Саломея. Проблема коронування	142
2. Галицькі еліти на підтримку угорського правління	152
3. «Галицький» Данило й Угорське королівство	174
4. Князь Ростислав при дворі Бели IV	188
ГЕНЕАЛОГІЯ АРПАДІВ	219
БІБЛІОГРАФІЯ	225
ІМЕННИЙ ВКАЗІВНИК	244
ГЕОГРАФІЧНИЙ ВКАЗІВНИК	251
ПРО АВТОРА	254
	255

Марта ФОНТ

Галич у системі русько-угорських відносин XI–XIII ст.

Переклад з угорської *Мирослава Волощука*
За редакції *Ярослава Довгана*
Верстка *Стефанії Шеремети*
Коректура *Лідії Левицької*

Підписано до друку 12.11.2021 р. Формат 70x100¹/₁₆.
Гарнітура «TextBook».

Видавництво «Лілея-НВ»
А/С 250, вул. Незалежності, 18/2, м. Івано-Франківськ, 76018
e-mail: lileyanv@gmail.com
Свідоцтво ІФ №8 від 28.12.2000 р.